

SKAL VI ALLE SAMMEN VÆRE JOURNALISTER?

Fra og med i år er den danske stil aflivet som eksamensform i gymnasiet. I denne kommentar ser adjunkt **Signe Pildal Hansen** på de medieteknologiske omstændigheder for den danske stils bortgang.

* Når årets 3.g'ere skal til eksamen i skriftlig dansk i maj, så skal de ikke skrive stil. I stedet skal de vælge imellem at skrive et essay, en kronik eller en litterær artikel. Med disse nye øvelses- og eksamensgenrer ønsker man at styrke det danskfaglige indhold og gøre kommunikationssituationen mere realistisk ved at benytte sig af genrer, der "kan siges at være autentiske i den forstand, at de i forskellige varianter optræder i formidlingsmæssige sammenhænge i det offentlige rum" (UVM 2006). Disse genrer har således et mellemværende dels med det 'formidlingsmæssige', dels med offentligheden og det offentlige rum. Og de størrelser har at gøre med det, der sker i det medieteknologiske felt. Derfor er det forholdet mellem det medieteknologiske, det journalistiske og det offentlige, der skal have en kommentar med på vejen her, for det forhold har nemlig betydning for, hvad vi skal lære at skrive i skolen. Der sker store skred i det medieteknologiske felt i disse år. Professor Niels-Ole Finneman fra Center for Internetforskning ved Aarhus Universitet kalder dette skred for overgangen til den femte medie-matrice. Med denne betegnelse sigter han til en overgang fra et samfund baseret på tale, skrift, trykkekunst og energibaserede medier til et samfund baseret på en globalt distribueret, elektronisk integreret kommunikativ infrastruktur, hvor både tale, skrift, trykkekunst, energibaserede og digitale medier gør sig gældende både i forhold til genrer at kommunikere i, vidensparadigmer at tænke inden for og sociale og kulturelle mønstre at bevæge sig i.

Dette medieteknologiske skred øver altså afgørende indflydelse på blandt andet mere eller mindre offentlige rum og de måder, hvorpå vi kan ytre os, blive til og være til stede dér.

Avisen er de moderne massemediers moder. Født af en effektiv trykpresse og hjulpet af telegrafens og jernbanens, kunne den nemlig hurtigt distribuere tanker over store afstande og til enorme mængder. Dermed skabte disse teknologier basis for en transformation af en offentlighed baseret på direkte kontakt, bekendtskab og debat til en moderne, anonym og medieret offentlighed.

Dagens avis – le *journal* – og dermed også journalistikken er den centrale aktør i 18- og 1900-tallets nye medierede offentlighed. Journalisten, som hver dag skriver til avisen, administrerer i al upåagtethed et særligt blik på verden, et særligt perspektiv. I dette perspektiv sættes de offentlige dagsordener; dagens hændelser selekteres og ordnes som morgendagens begivenheder, og den offentlige mening artikuleres i passende former. Men perspektivet sættes ikke af et konkret identificerbart subjekt, selvom konkrete personer administrerer det. Det sættes i dynamikken mellem medier og offentlighed, hvor "[j]ournalisten må mime tankeformer, idéer og lidenskaber i sit publikum".

I den forstand er det snarere den anonyme offentlighed, der er de aktuelle begivenheders egentlige, anonyme og u håndgribelige subjekt. Derfor hævdes den moderne offentlighed at være et æstetisk og anonymt virkende vilkår for den moderne eksistens. Det er et æstetisk vilkår, fordi det i medierne – i første omgang i avisen, og nu også i radio, tv, på film og internettet – faktisk har en sanselig materialitet, en materialitet der altså i sig selv fungerer som vilkår, nemlig som et medium der med Marshall McLuhans ord "har magt til at påtvinge de uopmærksomme sine egne forudsætninger". Og det er et anonymt vilkår, fordi man ganske vist ofte kan udpege en journalist eller en redaktør fx som subjekt for et udsagn, men det perspektiv, som dette udsagn er delagtigt i, er ikke sat af vedkommende.

I dette anonyme perspektiv bliver visse hændelser synlige og kan gøres gældende som begivenheder og komme på den offentlige dagsorden, hvor noget gør sig gældende som offentlig mening og artikuleres der, og hvor noget gør sig gældende som meningsfuld og passende form. Journalismen – dette anonyme perspektiv – præger altså både videns- og meningshorisonten og smagen for, hvordan man i forskellige konkrete situationer kan forholde sig til viden og sager på passende måder. Studentereksamen i skriftlig dansk er fx en øvelse i at forholde sig passende til viden og sager i en konkret situation.

Siden gymnasieskolens oprettelse i 1903 har danske gymnasieelever skullet opdrages til at begå sig i 'offentligheden'.

Offentligheden har været almindannelsens tænkte virkerum, og særligt den danske stil har spillet en væsentlig rolle. Den danske stil har altid været tænkt som helt nødvendigt vidnesbyrd om og middel til elevernes erhvervelse af almen dannelse. Der ligger en stærk og oftest implicit forestilling om en snæver forbindelse mellem ungdommens sproglige opdragelse og dens almene dannelse bag den danske stil. Stiløvelserne er alment dannende, og det er i stilen, at personens almene dannelse viser sig. Og som sådan skal den danske stil sætte eleven i stand til at deltage i den offentlige debat i det offentlige rum på den passende måde, dvs. i de former, der hører sig til dér.

Offentligheden fungerer således både som forestillet modtager for den danske stil, og som ideal for eleven som afsender. Og sådan er det altså stadig, også selvom den danske (gymnasie-)stil er død. De nye eksamensformer skal stadig både befordre og reflektere studenternes almene dannelse, ligesom disse former stadig og endda endnu mere eksplicit end før har offentligheden som forestillet modtager. Som noget nyt har disse genrer nu også det offentlige rum som deres ophav.

Men hvad er det så for rum, dagsordner, debatter og former, offentligheden lever i og udgør, nu hvor den medieteknologiske grund endnu engang skrider under den? Et par centrale træk skal nævnes.

Med internettet som nyt *alle-mands*-medie er de traditionelle massemediers redaktionelle magt og udvælgelsessuverænitæt suspenderet og erstattet af individuelle kriterier for, hvad der interesserer os. Vi har (stort set) uhæmmet publikationsfrihed og også næsten uhæmmet frihed til at kigge med, hvor vi lyster. Vi kan meddele os om stort set hvad som helst til hvem som helst... eller ingen. For med et mere autonomt 'publikum' end nogensinde før kan vi ikke vide os sikre på at få nogen i tale. Vi kan heller ikke være sikre på, hvem vedkommende er – skulle nogen svare os. Vi kan end ikke være sikre på, at det svar, vi får, kommer fra et menneske. Vi er på internettet henvist til i en hidtil ukendt grad at *føle hinanden på ordene*. Det er på dem, vi fornemmer, at der faktisk er et andet menneske out there. Og det er i kraft af dem, at vedkommende træder i karakter. Mødestedet bliver uhåndgribeligt, situationen en mental konstruktion, og de tilstedeværende læses og sanses i retoriske former.

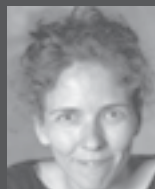
Der skrives stadig i avisen. Der laves, ses og lyttes også stadig til tv og radio, men også disse medier er under indflydelse af den generelle udvikling i sproget og i genrerne. Ikke kun fordi avisen også blogger, så man nu i stedet for at læse artiklen i avisen kan se annoncen for den blog, hvor journalisten skriver, og hvor læserne også selv skriver med og kommenterer. Heller ikke kun fordi man jævnligt i løbet af en tv-avis henvises til avisens hjemmeside. Heller ikke kun fordi avisens sider nu fyldes af personlige beretninger fra et andet liv i cyberspace. Altså: ikke kun fordi internettet supplerer de gamle medier og deres funktioner, men fordi de gamle medier også selv ændrer form og funktion – i retning ikke mindst af det mere personlige.

I kampen om opmærksomheden i nye og gamle medier skal man ikke bare træde i karakter. Man skal være noget særligt, særlig interessant, original måske ligefrem. Den fordring gælder, hvad enten man er politiker, virksomhed, organisation, offentlig instans - eller gymnasieelev. Der er ikke den virksomhed, den interesseorganisation eller den offentlige instans, der ikke har en hjemmeside. Og de allerfleste af dem har også professionelle folk – journalister – ansat til at varetage deres interesser i kampen om dagsordenen og opmærksomheden. Hvis tendensen fortsætter, er der inden for få år flere journalister ansat uden for de journalistiske medier til at påvirke deres kollegaer indenfor.

Men ikke nok med at journalister som sofister diffunderer ud i de fleste systemer og forsøger at gøre mere eller mindre partielle dagsordner gældende i større eller mindre offentligheder. Vi skal også alle sammen selv til at være journalister – for nu at sætte det på spidsen – i al fald skal danske elever lære at begå sig i journalistiske genrer hentet fra det offentlige rum. Ganske vist er 'det formidlingsmæssige' ikke direkte oversætteligt med 'det journalistiske', men det er i høj grad fra den journalistiske verden, at 'det formidlingsmæssige' arver sine former og henter sine normer, og der er et uomtvisteligt slægtskab mellem journalisten og formidleren. De er begge mellemænd. De medierer mellem os og (viden om) verden. Det er et afgørende ryk at gå fra at forholde sig til en sag til at formidle en sag – eller måske endda at formidle sit forhold til en sag.

En helt ny opmærksomhedsøkonomi gør sig gældende, og det er den, de danske gymnasieelever nu skal rustes til. Midlet er altså genrer hentet fra de klassiske skrevne medier, måske ikke alle fra avisen, men så fra det litterære magasin. Suppleret i undervisningen med genrer fra fx reklamebranchen – foruden de gængse skoleformer: rapporter, store opgaver osv. I alle disse former gælder et moderne krav om originalitet, autenticitet og personlig branding, der kan fange de andres opmærksomhed.

SIGNE PILDAL HANSEN

Adjunkt ved Institut for Pædagogisk Antropologi, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole. Hendes forskningsområde er blandt andet skriftlighed i gymnasiet, og hun deltager i Forskningsprogram i socialanalytisk samtidsdiagnose

WWW | www.dpu.dk/om/signe